

Røyskattfamilien på setra

JON ØSTENG HOV/NN

Setra var stengt for høsten. Vinduslukene var stengt for, nå kunne vinteren komme. For vi trodde at det ikke ble flere turer dit den høsten. Men noen uker senere fikk vi en «indian summer», og en dag klarte jeg ikke å stå imot lengselen, jeg måtte til setra.

Det var en fin dag med klar høstsol da jeg kom til vollen, og i det jeg rundet hjørnet på setra gnall det iltert i steinmuren, og ut stakk et flatt, trekantet hode med et par spill levende øyne. Jasså, er det slike typer her, sa jeg, for jeg har det med å snakke til dyra når jeg har anledning, av og til ser det ut som de liker det, og jeg er liksom ikke så alene da.

Det var ei lita røyskatthoe som fór og smatt i steinmuren under setra. Hun hadde tatt vinterkåpa på, pelsen var helt hvit, bare noen grå hår på hodet var alt som var igjen av høstdrakten. Jeg håpet å få noen bilder av henne, men først måtte jeg få åpnet vinduslukene og slippe inn frisk luft. Jeg måtte også få hengt ut sengeklærne til lufting i den fine høstbrisen.

På grunn av de stengte vinduslukene var det mørkt inne i selve seterstua, men det kom såpass med lys gjennom døra fra skjæle at jeg skimtet detaljene inne i stua. Plutselig var røyskatten der, og bare 10—15 cm fra støvelsnutene mine satte den seg opp på bakbeina og stirret nysgjerrig på meg. «Er du såpass spak, ja da skal vi nok bli gode busser», sa jeg. Men så snart jeg rørte på meg stakk den ut igjen. Vårt vennskap ble utrolig kort, for når jeg skulle henge ut sengeklærne oppdaget jeg at den hadde hatt slakte- og spiseplassen sin mellom dem. Det var lementarmer, blod, skinnfiller, hår og røyskattskit over alt inne mellom tepper og madrasser!

«Du kommer aldri mere i mitt hus», messet jeg med tordnende røst ned mot gulvplankene, hvor skyggen av et gesvint dyr forsvant hastig.

Er det noen her? Nysgjerrig som røyskatten er, må den undersøke hver minste lyd.

(Jon Østeng Hov/NN)

Årsaken til at den var kommet så lett inn i setra, var å finne hos en snekker som hadde vært der før på høsten og reparert noe, og så hadde han ikke slått på gulvlistene igjen når han fór. Og i ei så gammel seter har det lett for å bli store gliper mellom gulvet og tømmerveggene. Jeg fikk slått på listene igjen, og mens jeg hamret gnall det til illskt under gulvplankene. Men jeg ba den holde fred, ville den holde hus på setra, så var den hjertelig velkommen, men da måtte den ta til takke med fjøset eller vedskjulet.

Røyskatten tok det visst ikke så høytidelig at jeg hadde kastet henne ut fra seterstua, for den var meget samarbeidsvillig utover dagen, slik at jeg fikk mange bilder av den. Det viste seg at hun også hadde en make, en stor hanne som var helt hvit i fellen, også han så ut til å like å bli fotografert. Som leserne sikkert forstår, så hadde jeg noen hyggelige timer i lag med røyskattparet denne fine høstdagen. Det var nesten så jeg fikk vondt av at jeg hadde stengt dem ute fra den lune seterstua.

På grunn av røyskattenes utrolige hurtighet skal det visst være

Røyskatthoa med et nyfanget lemen.

(Jon Østeng Hov/NN)

vanskelig å skyte dem, og enda vanskeligere er de å fotografere. Men heldigvis skulle det vise seg at bildene ble riktig brukbare.

Dette ble siste gangen jeg kom på setra den høsten, snøen la seg bare et par dager etter at jeg var der.

Men når våren kom var jeg der på nytt, og det viste seg at røyskattene hadde vært trofaste mot fjøset vinteren igjennom. Og nå hadde de også med seg fem store unger, dette til stor moro familien og meg som kunne beundre disse vakre dyra på nært hold. Og de viste seg villig frem, spesielt inne i fjøset. Det var slik at vi skulle arbeide på setra denne dagen, men det ble lite gjort, vi sto for det meste i fjøsdøra og så på røyskattenes utrolige lek. Og det var ikke farlig å se at de var eminente lemenjegere, for det lå lemenkadavre over alt, de levde i overflod. Og når jeg så disse lemenrestene tenkte jeg med gru på hvordan det ville ha sett ut inne i seterstua til våren hvis jeg ikke hadde fått slått på gulvlistene, og denne gjengen hadde hatt tilhold der under den lange vinteren. Da tror jeg at jeg ville ha betakket meg for å gå først inn gjennom seterdøra den våren.

Istidsspor i Rotladalføret, Selbu

KARL ANUNDSSEN

Undersøkelser over istidsforholdene her i Norge, på land og på kontinentalsokkelen, har vist at innlandsisen i den siste istiden hadde sin største utbredelse for omkring 18.000 år siden. Isen strakte seg trolig da helt ut til ytterkanten av kontinentalsokkelen også utenfor Trøndelagsfylkene. Klimaforbedringen etter 18.000 medførte at iskanten trakk seg østover og at isoverflaten sank. Imidlertid fulgte en rekke større og mindre klimaforverring, som medførte at iskanten midlertidig sto stille, eller rykket noe fram. Den mest betydelige klimaforverringen etter 18.000 fant sted for ca. 11.000 til 10.500 år siden. Sporene etter denne finner en i Trøndelag grovt sett langs en linje fra Heimdal til Tautra og videre nordover gjennom Fosen mot Flatanger. Etter ca. 9.000 år før nåtid har isen smeltet meget hurtig tilbake og ned.

I innlandet medførte senkningen av isoverflaten at de høyeste fjelltoppene først ble isfri (fig. 1), mens dalene en god stund til kunne være fylt av is. Fra et gitt tidspunkt sank isoverflaten under snøgrensen som er den øverste grense i terrenget hvor vinterens snø smelter i løpet av sommerhalvåret, og isen fikk ikke lenger noen ny næring. Den smeltet ned som «død-is». Dette fenomen førte flere steder til at elvenes naturlige løp ble stengt av ismasser. Elvevann, og ikke minst smeltevann fra isen, ble flere steder demmet opp mot iskanten, slik at det dannet seg større og mindre sjøer (fig. 2).

I det indre av Trøndelagsfylkene har isen til dels smeltet som død-is, og vi skal se et eksempel på dette i et område som Trondhjems Turistforenings rutenett krysser, nemlig omkring Schulzhytta øverst i Rotladalføret (fig. 3).

Når isen beveger seg over en fjellflate vil sand, grus og stein som føres med under den bevirke at det dannes riper i fjellflaten — issku-